

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**De Nieuwe En Naauwkeurige Neederlandse Hovenier,
Onderwyzende hoe hier te Lande, onder dit Climaat een
Thuin, met zyn Parken, Paaden, Glintingen en Heiningen
wel zal aangeleid, en hoe de Boomen aan ...**

Te Leyden, 1735

Van de manier der behandeling en 't bearbeiten en onderhouden, der
laage en hooge boomen

[urn:nbn:de:bsz:31-139361](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-139361)

Z E V E N D E V R A A G S T U K .

*Van de Behandeling der Boomen, en hulpmid-
delen, voor desselfs siektens.*

E E R S T E H O O F D P U N T .

*Van de manier der behandeling en 't bearbeiten en onderhouden,
der laage en hooge boomen.*

L E E R L I N G .

NA dat UE my de Leerregels hebt gegeven, om alle soor-
ten van boomen wel te planten, en te stellen, zo laag,
als hoogstammen, zo verzoek ik uw myn Vriend dat 't UE
behaagde voort te gaan, met de manier van die verders te bebou-
wen.

E R V A A R E .

Ik zal deze les beginnen met de omspitting voor de laagstam-
men, want dat is het niet al, de Espaljers en stamboomen wel te
snoeyen, en haar gedaante te geeven, men moet ook niet nalat-
ten, viermaal 's jaars te spitten, te weeten in November, Maart,
en Mey, en op het einde van Juny, maar dan hoeft het zo diep
niet, op dat de hette van July en Augustus tot de wortel dringen-
de dezelve niet bederven; Na deeze laatste spitting, moet 'er vers-
se kroost op werpen ses duimen hoog, en vyv voeten in 't vier-
kant, rondom de boomen om de aarde vers en gedwee te houden,
die dit kroost niet kunnen krygen, moeten hier toe, stal-stro ge-
bruiken, dat uit de paarde stal komt, selfs takken van willigen,
Elst, Linden, Olmen, Eiken, of wat dies meer is, nadien
de aarde door deze beschaduwing in een gematigder vogtigheid
werd gehouden, zo zyn de boomen te groender, jeugdig en krag-
tig, werden beeter gevoed, en behouden haar vrugten volkome
rypheid; Het is gewis dat de geweldige hette van Augustus, veel
meerder kwaad veroorzaakt, als veele zouden denken; Indien 'er
in July en Augustus, geen Reegen vald, ben ik van meening,
alle

alle veertien daagen een emmer of gieter twee of drie, waater op het krooft of takken te gieten rondom den voet van den boom, want zonder deze voorzorg zal de droogte de vrugten niet alleen doen kwynen en eindelyk afvallen, van deze kleine boompjes, maar zalze nog onvrugtbaar maaken voor het toekomende jaar; De reeden is, dat de droogte het sap in de wortels beslooten houdende belet in de takken te klimmen, om bloemknoppen te maaken, en de vrugt te voeden, alle deze disorders veroorzaakt, en by gevolg het verlies van uwe verwagting.

LEERLING.

Ik zoude UE wel willen vragen, of deze beforging voor de Hoogstammen ook nodig is, die UE daar hebt gezegd voor de Laagstammen of naantjes nodig te zyn?

ERVAARE.

Hoewel de hoogstammen zo moeyelyk niet zyn om onderhouden te werden, als de Espaljers en lage gewassen, niet te min, daar geschieden gemeenlyk fouten genoeg in desselfs behandeling, die ik u hier kortelyk zal voorstellen, om dat het geen van de laagstammen gezegd is, in veele voornaamste dingen, ter onderwyzing voor de bezorging der hoogstammen kan dienen, ik zal dan alleen de fouten aan wyzen, op dat gy die tragt te vermyden.

In de eerste plaats, gelyk de hooge boomen ses-voeten hoog van stam moeten zyn, zo neemen veel Thuynlieden, dat men ze om voor 't geweld van de winden te bevryden, noodzakelyk in haar jonkheid met een sterke paal moet beschutten maar geheel in teegendeel, zy stellen ze door dit middel voor een veel grooter gevaar bloot, want indien de paalen niet vier duimen korter zyn als de stammen, zo is 't gewis dat de takken door de wind bewogen, tegen de paalen zullen schuuren, en de schors en bast daar door kankeren en verfterven, en eindelyk gaan zy elendig dood; Daarom, om niet genoodsaakt te weezen, haar zo schadelyken steun te geeven ben ik van meening, geen hoogstammen te planten, op een plaats daar zy moeten blyven staan, dan die groot zyn, en paalen kunnen ontbeeren, of ten minsten indien men die voor den een of den anderen boom wil gebruiken, om wat regt te houden, zo moet men wel toefien, dat hy laager als de takken moet komen; En ook dat de paal zo ver van de stam staat dat men

stam met hooy, lap, of leer kan bezorgen en omwinden, om twee Reedenen; Eerst op dat zy niet en kweeft ofschuurt tegen de paal, ten tweeden op dat het touw niet in de bast zou knypen als de boom dikker werd.

In de tweede plaats, moet men een byzondere zorg hebben, om alle de knoppen die langs de stam koomen, en aan den hals, als de schadelykfte af te plukken, want als men die laat begaan, zullen zy al het sap van den boom na haar trekken, en ter halver weg doen stuiten, zo dat het om hoog berooft zyn van nodig voedsel, om bloemknoppen te maken, daarom moet men naarstig met de vingers alle die voordkomende knoppen wegnemen, zelfs met het snoeimes die in 't midden van den boom koomen, om dat het een algemeene Leerregel is dat alle soorten van Ronde-vruchtboomen in 't midden moeten opengehouden werden, de takken van rondom, of van de kroon moet men niet toppen, gelyk gezegd is, maar men moet de natuur laten werken, en deze takken na haar goeddunken begaan, uitgenoomen eenige soorten, die het schot of lot te wild of te lang en dun hebben, die moet men stuiten, en zelfs als 't nodig is door middel van eenige latten te regt brengen waar mede zy aan de voornaamste of styver takken gebonden werden.

Eindelyk dit alles is niet genoeg, men moet ook viermaal spitzen, aan den voet der boomen, en indien de grond niet goed is mesten, met oude mest of vette aarde, duive mest is uitsteekend om de peeren voor te zetten, in een kouwe grond, maar zy moet den boom niet raaken, dat op deze manier geschied; Men maakt in November een grep van twee voeten breed, en een halv voet diep rond om den boom, en vier duimen van dezelve, in dewelke men alleenlyk een duim dik van deze mest moet strooyen, en voort met dezelve aarde bedekken, de schape mest, is na deze de beste om de boomen voort te zetten, en vrugtbaar te maken, in een grond die te mager is, of die mest van nooden heeft, maar dat tegen 't Zuiden staat moet koe, of paarde mest hebben.

Ik zoude veel dingen te zeggen hebben over de uitnemende uitwerkinge van de mest, ik zal het alleenlyk hier by laten, met u te kennen te geeven, dat den Thuynman, die de mest wel weet te gebruiken, meer vordert alleen, als vier anderen te samen, die icer

zo veel arbeid zouden doen, als hy, de Reeden is, dat 'er geen spittende aarde zo gedwee en handelbaar kan maaken, als de mest, behalven dat, heeft zy een kragt om de boomen te beschutten voor de strengheid van defelfste koude, door het voedzel en groeizaamheid, dat zy aan alle soorten van gewassen geeft, en in weerwil van de brandende zomerhetten houd zy de grond altyd vogtig, inderdaad de mest verwarmt de boomen in den winter, als men die uit de stal komende, aan de voet der boomen werpt, in de maand van November, als gezegt is, en door het winter water verteerd zynde verliest zy de eigenichap van te verwarmen en neemt een eigenichap aan om de wortels der boomen te verkoelen, met een woord laat den Thuynman al wat aan arbeiden aan den voet der boomen, in een magere grond, zonder deze voorzorg, heeft hy niet te verwagten, als zeer weinig en kleine vrugten, in't byzonder van Peeren, die onder alle de boomen, de meest gemeste grond begeeren.

II. HOOFDPUNT.

Van de siektens der Boomen, en desselfs hulpmiddelen.

LEERLING.

IK heb UE meenigmaal van de siektens der boomen hooren rai-sonneeren, die dezelve onderworpen zyn, ik verzoek dat UE my eenige onderwyzing gelieve mede te deelen, aangaande de oorzaken, daar die uitspruiten, en de hulpmiddelen, die men daar toe moet gebruiken.

ERVAARE.

Hoewel de boomen ongevoelige schepzels zyn, zy werden even- van zekere siektens aan getaft, gelykvormig met die van onze lighaamen dat aanleiding heeft gegeven, om 'er dezelve naam aan te geeven; By voorbeeld, de geelzugt, de wurm, de mot, de kanker, de wolf &c. die daar raad toe zou willen doen, moet eerstelyk aanmerken, waar dit kwaad van daan komt, als hy fiet het blad in den zomer geel werden, hy moet verzeekerd zyn, dat dit komt, om dat de aarde te dor en droog zynde in dit zay-
zoen, geen vogt genoeg kan behouden, om de grond der boomen

in